

Sisäministeriölle

Asia: Lausuntopyyntö SM009:00/2018

Lausunto ehdotuksesta poliisin toimivaltuuksiksi puuttua lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten kulkuun

Sisäministeriö on pyytänyt FiComilta lausuntoa työryhmän ehdotuksesta poliisin toimivaltuuksista puuttua lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten kulkuun. FiCom kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja esittää seuraavaa:

FiComin keskeiset viestit

- **FiCom pitää ehdotusta ja sen tavoitteita tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina yhteiskunnan turvallisuuden lisäämiseksi.**
- **Ehdotuksessa on hyvin kuvattu toimenpiteiden edellytykset ja niiden vaikutukset yleiseen viestintäverkkoon ja sen palveluille.**
- **Jos toimenpiteen häiriön piiriin arvioidaan tulevan yleinen matkapuhelinverkko, tulee toimivaltuuksien käytön kynnyksen arvioida erityisen korkealle hätäpuhelinverkkojen toimivuuden ja jatkossa esimerkiksi älyliikenteen ja liikenteen automatisaation vuoksi.**
- **Teleyrityksen häiriöilmoitusten tekemättä jättämistä koskevat poikkeukset tulee nostaa pykälätasolle.**
- **Poliisin ilmoitusvelvollisuuden tekemättä jättämistä Viestintävirastolle tulee täydentää.**

Ehdotuksen vaikutukset viestintäverkkoihin ja sen palveluihin on pyritty minimoimaan

Ehdotuksen mukaan poliisilla on oikeus ottaa miehittämätön ilma-alus tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se on välttämätöntä ehdotuksessa mainituissa tilanteissa, joissa poliisi voi käyttää lyhytaikaisesti teknistä laitetta, joka ei aiheuta vähäistä suurempaa haittaa radio- tai muulle viestinnälle taikka yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

Edelleen ehdotuksen mukaan teknistä laitetta voidaan käyttää, jos se on puolustettavaa ottaen huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen toiminnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Teknistä laitetta saa käyttää ainoastaan asianmukaisen koulutuksen saanut poliisi.

Esitystä perustellaan sillä, että poliisilla ei tällä hetkellä ole riittäviä toimivaltuuksia puuttua ehdotuksessa kuvattuun toimintaan. FiComin mukaan ehdotus ja sen tavoitteet ovat tarpeellisia. Ehdotuksessa ja sen perusteluissa on avattu ja kuvattu ne edellytykset, milloin lennokin ja miehittämättömän ilma-aluksen

kulkuun puuttuminen on mahdollista, kuten puuttumisen välttämättömyys ja vähimmän haitan periaate. Ensisijaisena keinona on kuitenkin pyrkiä tavoittamaan lennokkia tai miehittämätöntä lennokkia ohjaava henkilö.

Mainittujen edellytysten lisäksi teknistä laitetta käytettäessä tulee suorittaa kokonaisharkinta muun muassa toimialueella olevalle muulle liikenteelle tai radio- taikka viestintäverkolle aiheutuvasta haitasta. Teknistä laitetta saisi joka tapauksessa käyttää vain lyhytaikaisesti. Koska tekninen laite ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa radio- ja muulle viestinnälle, vaikutusten tulee kohdistua vain haitalliseksi havaittuun toimintaan ja sen käyttämiin taajuuksiin. Edelleen teknisen laitteen käytön harkinnassa tulee ehdotuksen mukaan huomioida vaikutukset turvallisuusradioviestintään tai GPS:n vastaanottoon.

Jos puuttumisen aiheuttaman häiriön piiriin arvioidaan tulevan yleinen matkapuhelinverkko tai jos häiriö voisi kohdistua turvallisuusradioviestintään määrättyihin taajuuksiin, tulee toimivaltuuksien käytön kynnyksellä FiComin näkemyksen mukaan arvioida erityisen korkealle. Teknisen laitteen käyttö toiminnassa tulee kohdistaa niin, että tahattomat häiriötekijät minimoidaan. Lisäksi FiCom korostaa sitä, että erityisesti hätäpuhelin yhteyksien tulee toimia kaikissa tilanteissa.

FiCom pitää hyvänä myös sitä, että puuttumiseen käytettävä tekninen laite edellyttää Viestintäviraston myöntämää radiolupaa, jota myönnettäessä voidaan varmistua laitteen asianmukaisuudesta. Positiivista on myös se, että teknistä laitetta saisivat käyttää ainoastaan siihen koulutuksen saaneet poliisit, millä voidaan vähentää muun muassa viestintäverkoille ja muulle viestinnälle aiheutuvaa haittaa.

FiCom pitää käytön harkintaedellytyksiä hyvinä ja kannatettavina. Käytön lyhytaikaisuutta koskevaa edellytystä FiCom ehdottaa täydennettäväksi siten, että puuttuminen lennokin kulkuun kestää enintään niin kauan kuin se on välttämätöntä ja puuttuminen lopettava välittömästi, kun sen toteuttamiselle ei enää ole pykälässä säädettyjä edellytyksiä.

Luottamuksellisen viestin suoja

Ehdotuksen mukaan poliisilla on oikeus käsitellä teknisen laitteen käyttämiseksi taikka lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen käyttöön liittyvän laitteen tai järjestelmän osan yksilöimiseksi ja sijainnin määrittämiseksi lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen käyttöön liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja. Tällaiset tiedot on hävitettävä viipymättä teknisen laitteen käytön jälkeen, jollei laissa toisin säädetä.

Poliisin käsittelyperuste tulisi ehdotuksen mukaan suoraan laista, mutta epäselvää on mistä tai keneltä poliisi hankkii käsiteltävän tiedon, jos lennokkia ohjataan esimerkiksi sellaisen matkapuhelimen tai tietokoneen avulla, joka on yhdistettävissä luonnolliseen henkilöön. Tältä osin ehdotusta tulee sen jatkovalmistelussa tarvittaessa täydentää.

Teleyrityksen velvollisuudet häiriötilanteissa

Viestintäverkkojen ja -palveluiden häiriötilanteissa teleyrityksille on säädetty sähköisen viestinnän palvelulain mukaan eräitä toimimis- ja ilmoitusvelvollisuuksia palveluiden jatkuvuuden turvaamiseksi.

Ehdotuksen mukaan lennokin tai miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen voi aiheuttaa häiriötä viestintäverkoissa. Ehdotuksen perusteluiden mukaan teknisen laitteen käyttäminen ei kuitenkaan yleensä aiheuttaisi teleyritykselle velvollisuutta toimia. Laite ei esimerkiksi tyypillisesti aiheuttaisi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 273 §:ssä mainittua merkittävää haittaa tai häiriötä. Lisäksi ehdotuksen mukaan teknisen laitteen käyttämisen ei myöskään pitäisi häiritä viestintäpalvelun toimivuutta olennaisesti, eikä aiheuttaa siten teleyritykselle mainitun lain 274 §:n ja 275 §:n mukaista velvollisuutta tehdä häiriöilmoitukset tilaajalle, käyttäjälle ja Viestintävirastolle.

FiCom pitää ehdotuksen perusteluja hyvinä ja tarkoituksenmukaisina. Toisaalta teleyrityksen velvollisuudet tulevat suoraan sitä koskevasta erityislain pykälästä ja tulkintatilanteissa sähköisen viestinnän palvelulain pykälässä olevat velvoitteet ajavat ehdotetun säännöksen perusteluiden edelle. Lisäksi teleyritykselle kuuluvia velvoitteita soveltaa ja tulkitsee Viestintävirasto. Mainituilla perusteilla ehdotuksen perusteet tulisi nostaa pykälätasolle ja tätä koskeva viittaus tulisi lisätä sähköisen viestinnän palvelulakiin.

Poliisin ilmoitusvelvollisuus Viestintävirastolle

Edelleen ehdotuksen perustelujen mukaan Viestintäviraston olisi syytä olla tietoinen viestintää mahdollisesti haittaavasta toiminnasta lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi. Ilmoitusvelvollisuudella Viestintävirastolle pyrittäisiin myös siihen, että tieto teknisen laitteen käyttämisestä saavuttaisi tarpeen mukaan teleyritykset, joille on sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 33 ja 34 luvuissa säädetty velvollisuuksia liittyen häiriöiden hallintaan ja niistä ilmoittamiseen. Teknisen laitteen käyttäminen ei tyypillisesti aiheuttaisi niille velvollisuutta ryhtyä toimenpiteisiin.

Ehdotuksen mukaan teknisen laitteen käyttämisestä tulee ilmoittaa Viestintävirastolle, ellei se ole radioviestinnälle tai viestintäverkolle aiheutuvaan haittaan nähden ilmeisen tarpeetonta. Tällainen peruste on ehdotuksen mukaan se, jos teknistä laitetta käytettäisiin kaukana asutuksesta tai viestintäverkoista. FiCom huomauttaa, että 2G- ja 3G -matkaviestinverkot kattavat Suomen pinta-alan lähes kokonaan. Tulevaisuudessa älyliikenne ja liikenteen automatisaatio sekä IoT-laitteet tulevat hyödyntämään matkaviestinverkkoja entisestään paitsi asutusten lähistöllä mutta myös siellä, missä ei ole asutusta.

Toinen peruste jättää ilmoitus tekemättä liittyy poliisin teknisten tai taktisten toimenpiteiden salassapitoon. Ilmoituksen jättämisen pitäisi ehdotuksen mukaan olla ilmeisen perusteltua, eikä ilmoittamatta jättäminen tällä perusteella tulisi usein kysymykseen. FiCom pitää tätä kohtaa ongelmallisena, jos esimerkiksi matkaviestinverkolle ja sen palveluille on aiheutunut haittaa.

Viestintäviraston ja teleyritysten on tarpeen olla tietoisia matkaviestinverkon häiriöistä useammastakin syystä muun muassa sähköisen viestinnän palvelulaissa säädettyjen velvoitteiden valvomiseksi ja täyttämiseksi.

FiCom ehdottaa, että esityksen jatkovalmistelussa tätä kohtaa kehitettäisiin siten, että poliisin menetelmien salaisuudet säilyisivät, mutta samalla luotaisiin jokin mekanismi, jolla Viestintävirasto ja matkaviestinoperaattorit saisivat tiedon viranomaisen suorittamasta operatiivisesta häirinnästä. Menettely vapauttaisi häiriötilanteissa tekemästä turhaa työtä ja aiheuttamatta turhia kustannuksia sekä hallinnossa

että yrityksissä. Verkon vikaselvitys voi käynnistää melko ison koneiston kaikissa matkaviestinverkkoyrityksissä ja siihen liittyy myös häiriöstä tehtävät ilmoitukset viranomaisille, sidosryhmille ja käyttäjille.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry

Marko Lahtinen
lakiasiat